

Vergaderjaar 1987–1988

19 427

Bepalingen betreffende de uitoefening van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en van het recht tot vergadering en betoging. Wet openbare manifestaties.

Nr. 21

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 16 februari 1988

Tijdens de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel openbare manifestaties (19 427), 27 januari 1988, deed ik de toezegging de Kamer nader schriftelijk te informeren over de verhouding tussen de bepaling inzake het klokgelui (artikel 10, onder artikel I van het wetsvoorstel) en artikel 6 van de Grondwet. Met deze brief geef ik, mede namens mijn ambtgenoot van Justitie, uitvoering aan deze toezegging.

De desbetreffende bepaling is na aanvaarding van het gewijzigd amendement Van Otterloo (stuk nr. 19) aldus komen te luiden:

Artikel 10

Klokgelui ter gelegenheid van godsdienstige en levensbeschouwelijke plechtigheden en lijkplechtigheden, alsmede oproepen tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging, zijn toegestaan. De gemeenteraad is bevoegd ter zake regels te stellen met betrekking tot duur en geluids-niveau.

In deze nadere toelichting ga ik achtereenvolgens in op de volgende punten:

1. de verhouding tussen de eerste volzin van artikel 10 en artikel 6 van de Grondwet;
2. de verhouding tussen de tweede volzin van artikel 10 en artikel 6 van de Grondwet;
3. de juridische positie van vormen van klokgelui niet onder artikel 10 zijn begrepen.

Ad 1. De uitingen genoemd in de eerste volzin van artikel 10 zijn – althans voor een belangrijk deel – te beschouwen als uitingen tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging in de zin van artikel 6 van de Grondwet.

Van de «oproepen tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging», zoals de oproep tot gebed vanaf de moskee, die tengevolge van de aanvaarding van het amendement Van Otterloo onder artikel 10 zijn gebracht, kan worden gesteld dat zij naar hun aard uitdrukking geven aan een bepaalde godsdienst of levensovertuiging en daarom onderdeel vormen van het belijden.

Ook de vormen van klokgelui genoemd in artikel 10 – te weten klokgelui ter gelegenheid van godsdienstige en levensbeschouwelijke plechtigheden en lijkplechtigheden – zullen veelal als door artikel 6 van de Grondwet beschermde uitingen kunnen worden aangemerkt. Bij deze vormen van klokgelui zal echter in sommige gevallen de relatie met het belijden duidelijker zijn dan in andere gevallen. Zo kan klokgelui dat deel uitmaakt van de liturgie ongetwijfeld als onderdeel van het belijden worden aangemerkt, terwijl dit bij klokgelui ter gelegenheid van een begrafenis of crematie niet steeds het geval behoeft te zijn.

Juist om discussies op plaatselijk niveau over de precieze reikwijdte van artikel 6 Grondwet te voorkomen is het van belang dat artikel 10 van de Wet openbare manifestaties uitdrukkelijk bepaalt dat de daar genoemde uitingen zijn toegestaan.

Ad 2. De vraag die in het bijzonder aanleiding was tot deze nadere schriftelijke uiteenzetting was die naar de verhouding tussen de tweede volzin van artikel 10 Wet openbare manifestaties en artikel 6 Grondwet.

Tijdens de mondelinge behandeling heb ik reeds naar voren gebracht, dat de bevoegdheid van de gemeenteraad tot het stellen van regels met betrekking tot duur en geluidsniveau niet moet worden opgevat als beperking van het in artikel 6 Grondwet gewaarborgde recht tot vrije belijdenis. Dat recht impliceert immers niet de vrijheid tot klokgelui van elke duur en elk geluidsvolume; hetzelfde geldt voor al dan niet mechanisch versterkte mondelinge oproepen. Artikel 10, tweede volzin, strekt slechts tot wering van excessieve geluidsproductie.

Dit standpunt stemt naar mijn oordeel volledig overeen met hetgeen in de toelichting bij het grondwetsherzieningsvoorstel inzake klassieke grondrechten is opgemerkt inzake uitingen als bedoeld in artikel 7, derde lid, van de Grondwet (kamerstukken 13 872, nr. 4, bijlage II, blz. 91 en 92). Daar werd met betrekking tot de geluidsterkte bij muzikale uitingen opgemerkt dat artikel 7, derde lid, geen vrijbrief verschaft voor elke door de musici gewenste geluidsterkte. Door een redelijke uitleg van wat onder de «inhoud» van een uiting moet worden verstaan kunnen grenzen worden gesteld. De geluidsterkte ten gevolge van het gebruik van geluidswagens, megafoons, e.d. maakt – aldus de regering – geen essentieel onderdeel uit van de inhoud van de gedachten of gevoelens, die langs die weg tot uiting worden gebracht. Het hier gestelde geldt naar mijn oordeel *mutatis mutandis* evenzeer voor vergelijkbare uitingen ter belijdenis van godsdienst of levensovertuiging, die onder artikel 6 Grondwet begrepen zijn.

Concluderend kan worden gesteld dat de tweede volzin van artikel 10 niet moet worden beschouwd als een beperking in de zin van artikel 6, eerste lid, Grondwet («behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet») of van artikel 6, tweede lid («De wet kan .. regels stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden»).

De tweede volzin van artikel 10 beoogt slechts voor alle duidelijkheid te vermelden dat de gemeenteraad – zoals ook thans reeds het geval is – bevoegd is tot begrenzing van de geluidsproductie. Zonder deze uitdrukkelijke vermelding zou de onjuiste mening kunnen postvatten, dat deze uitingen zonder enige begrenzing zijn toegestaan. Gemeenten blijven als voorheen bevoegd tot regulering van duur en geluidsniveau; uiteraard binnen redelijke grenzen, met inachtneming van grondwettelijk beschermd belang van deze uitingen als zodanig.

Ad 3. Volledigheidshalve merk ik nog op, dat gemeenten in beginsel vrij zijn tot regulering van het luiden van klokken voor andere doeleinden dan die genoemd in artikel 10 van de Wet openbare manifestaties. Dergelijke regels kunnen worden gesteld op basis van de algemene verordenende bevoegdheid ex artikel 168 gemeentewet. Gemeenten kunnen ook afzien van zodanige regulering. In dit opzicht brengt het voorgestelde artikel 10 een versoepeling teweeg ten opzichte van de huidige regeling, vervat in artikel 8, tweede lid, van de Wet op de kerkgenootschappen: «Klokkengelui tot andere einden heeft geene plaats dan met vergunning der plaatselijke politie».

Een afschrift van deze brief zend ik aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
C. P. van Dijk